

VALKEAKOSKI

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Sisällysluettelo

1 Johdanto

- 1.1. Suunnitelman laadinnan perusteet
- 1.2. Suunnitelman osat
- 1.3. Suunnitelman normatiivinen perusta
- 1.4. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön tavoitteet
- 1.5. Luettelo suunnitelmassa esitettävistä toimenpiteistä

2 Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteen selvittäminen

- 2.1. Yksikön rakenne ja tehdyt tai tehtäväksi tulevat selvitykset

3 Toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi

- 3.1. Yksikössä tai palvelualueella käyttöön otetut tai tulevat toimenpiteet
- 3.2. Toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointitaulukko

4 Suunnitelmasta ja tuloksista tiedottaminen

5 Riskikartoitus

6 Lähteet

7 Liitteet

- Liite 1: Käsitteiden määrittely
- Liite 2: Työrauhan ylläpitäminen ja puuttumisen keinot Valkeakosken esiopetusyksiköissä, perusopetuksen kouluissa ja Tietotien lukiossa

1. Johdanto

1.1. Suunnitelman laadinnan perusteet

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma laaditaan edistämään tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslaki edellyttävät, että varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa pitää arvioida tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja edistää niiden toteutumista suunnitelmallisesti. Suunnitelma laaditaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Sitä arvioidaan ja päivitetään vuosittain. Suunnitelma tehdään yhteistyössä lasten, huoltajien ja henkilökunnan kesken.

Tämän Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta on vastannut varhaiskasvatuksen suunnittelija. Suunnitelma on laadittu Valkeakosken koulutus- ja hyvinvointikeskuksen yhteiselle pohjalle. Suunnitelma on tehty yhteistyössä varhaiskasvatuspäällikön, päiväkodin johtajien, satunnaisotannalla valitun henkilökunnan kanssa.

1.2. Suunnitelman osat

Valkeakosken varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa sekä tasa-arvo- että yhdenvertaisuussuunnitelma on yhdistetty samaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan.

Tämän koko varhaiskasvatusta ja esiopetusta koskevan järjestäjätason suunnitelman lisäksi esiopetuksessa laaditaan toimipaikkakohtaiset toiminnalliset tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat. Varhaiskasvatuksessa laaditaan vain toimipaikkakohtainen tasa-arvosuunnitelma. Valkeakoskella varhaiskasvatuksessa toimipaikkakohtainen tasa-arvosuunnitelma laaditaan vuosittain toimintasuunnitelman yhteyteen. Esiopetuksessa toimipaikkakohtainen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma laaditaan vuosittain lukuvuosisuunnitelman yhteyteen. Perhepäivähoitoa koskee tämä Valkeakosken varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yhteinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma.

Toimipaikkakohtainen toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma velvoittaa kasvattajayhteisöä pohtimaan omia asenteitaan ja niiden näkymistä omassa toiminnassaan. Yhteisössä tulee vallita myönteinen ja kannustava ilmapiiri, jossa on mahdollisuus avoimeen keskusteluun ja tiedonhankintaan. Lasten ja huoltajien kanssa keskustellaan avoimesti ja ennakkoluulottomasti. Varhaiskasvatuksen henkilökunta tunnistaa ja kunnioittaa moninaisia ihmisenä olemisen malleja toimien samalla niin, että jokainen lapsi kokee olonsa hyväksytyksi ja rakastetuksi omana itsenään.

1.3. Suunnitelman normatiivinen perusta

Suomen perustuslain (6 §) mukaan ”ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.”

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma pohjautuu Tasa-arvolakiin (609/1986) ja lakiin yhdenvertaisuudesta (1325/2014).

Koulutusta ja opetusta järjestävien tahojen on huolehdittava siitä, että kaikilla¹ sukupuolilla on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintakulttuurin tulee tukea tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaisuutta. Koulutusta ja opetusta järjestävien tahojen pitää arvioida ja kehittää yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista toiminnassaan säännöllisesti. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 5 §, Yhdenvertaisuuslaki 6 §). Lisäksi koulutusta ja opetusta järjestävien tahojen ”tulee ennaltaehkäistä sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti” (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 6 c §).

¹ Tasa-arvolaki mainitsee tytöt ja pojat sekä miehet ja naiset. Yhdenvertaisuuslaki velvoittaa edistämään yhdenvertaisuutta. Perustuslaissa mainitaan sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Sukupuolen moninaisuuden huomioimisen vuoksi tässä suunnitelmassa käytetään ilmaisua ”kaikilla sukupuolilla”.

1.4. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön tavoitteet

Suunnitelman tavoitteena on, että tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä tehdään järjestelmällisesti varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen arjessa ja sen avulla ennaltaehkäistään eri syistä johtuvaa syrjintää.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus tarkoittaa Valkeakosken varhaiskasvatuksessa sitä, että kaikkia kohdellaan tasapuolisesti, yhdenvertaisesti ja syrjimättä sekä kaikilla on tasavertaiset mahdollisuudet ihmisen eri ominaisuuksista huolimatta. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat osa Valkeakosken varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelman mukaisista inklusiivisista periaatteista.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön tavoitteena on taata lapsille turvallinen ja rakentava vuorovaikutusta tukeva ympäristö, jossa jokaisella on omien edellytystensä mukaiset mahdollisuudet kasvaa, kehittyä ja oppia. Lapset saavat tarvitsemaansa apua oppimiseen ja heidän hyvinvointiaan tuetaan. Erilaiset lähtökohdat, tarpeet ja valmiudet otetaan huomioon toiminnassa.

1.5. Luettelo suunnitelmassa esitettävistä toimenpiteistä

Esimerkiksi

Suunnitelmassa kuvataan toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseksi

- lapsiryhmien muodostamisessa, pienryhmiin jakaantumisessa
- toiminnan järjestämisessä
- seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ennaltaehkäisemisessä ja poistamisessa
- sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisyssä ja poistamisessa
- syrjinnän tunnistamisessa ja siihen puuttumisessa
- yhdenvertaisuuden edistämisessä

2. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteen selvittäminen

2.1. Yksikön rakenne ja tehdyt tai tehtäväksi tulevat selvitykset

Valkeakosken varhaiskasvatuksessa laaditaan toimipaikkakohtainen tasa-arvosuunnitelma vuosittain laadittavan toimintasuunnitelman yhteydessä.

Valkeakosken esiopetuksessa laaditaan sekä tasa-arvo- että yhdenvertaisuussuunnitelma lukuvuosisuunnitelman yhteydessä. Suunnitelmat laaditaan sähköisessä muodossa Wilma-ympäristöön. Toimipaikkakohtaiset suunnitelmat päivitetään vuosittain.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen suunnitelmissa tarkastellaan toimipaikan toimintaa sukupuolten tasa- arvon näkökulmasta. Esiopetuksen tas-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa taas, miten toiminta vaikuttaa eri ihmisryhmiin, miten yhdenvertaisuus toteutuu esiopetuksen omassa toiminnassa ja millaisia toimenpiteitä toimipaikassa yhdenvertaisuuden toteutumiseksi tehdään.

Suunnitelmissa huomio kiinnitetään vuorovaikutukseen, ohjaukseen, lasten osallisuuteen, materiaaleihin, huoltajien kohtaamiseen sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen, miten eri ominaisuudet, kuten esimerkiksi ikä, ihonväri, kieli, katsomus, perhesuhteet tai vammaisuus vaikuttavat lasten mahdollisuuksiin toimia varhaiskasvatuksessa ja kokea osallisuutta siinä.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa niin varhaiskasvatuksessa kuin esiopetuksessa tehdään koko henkilöstön kanssa.

Lapsille on varattava mahdollisuus osallistua suunnitelman laatimiseen. Lapsella on oikeus, ei velvollisuus osallistua suunnitteluprosessiin. Lasten osallistamisessa ja valittavissa menetelmissä huomioidaan lasten ikä- ja kehitysvaihe. Suunnitteluprosessissa on kolme vaihetta: selvitys, arviointi ja kehittäminen.

Selvitys

Selvityksen alkuun kirjoitetaan lyhyt selvitys yksikön rakenteesta, esim. asiakkaiden tai palvelun käyttäjien määrä ja rakenne (lasten ikärakenne, henkilökuntarakenne)

Esim. Sorrilan varhaiskasvatukseen kuuluva Sorrilan esiopetuksessa...

Selvitystyön aluksi käydään koko henkilöstön kanssa keskustelua, onko päiväkodin toiminnassa epätasa-arvoisuutta tai syrjintää. Selvitysvaiheessa tarkastellaan päiväkodin vuorovaikutusta, ohjausta, tiloja, materiaaleja, osallisuutta, huoltajien kohtaamista, häirintää jne.

Selvitysvaiheessa myös huoltajia ja lapsia voidaan osallistaa. Lasten osallistamisessa huomioidaan lasten ikä ja kehitysvaihe. Lapsilta voi saada tietoa esimerkiksi haastattelujen tai leikkiin, satuhetkeen tai pöytäteatteriesitykseen pohjautuvalla keskustelulla. Huoltajia voi osallistaa esimerkiksi vanhempainillan tai erillisen kyselyn avulla.

Esim. Tointavuonna 2025-2026 selvitys pohjautuu henkilökunnalle tehtävään kyselyyn... sekä koko Valkeakosken varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen huoltajille tehtyyn asiakastytyväisyyskyselyyn...

Lähde ja katso lisää <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/selvitysmenetelmia>

3.Toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi

3.1.Yksikössä käyttöön otetut tai tulevat toimenpiteet

Kehittäminen

Kehittämisen vaiheessa keskitytään niihin teemoihin, joista selvitysvaiheessa paljastui parannettavaa tai muutettavaa. Tässä vaiheessa nimetään toimenpiteitä, joilla puututaan näihin esiin nousseisiin epäkohtiin. Toimenpiteet eivät ole arvoja tai korulauseita kuten "toiminta on tasa-arvoista", vaan konkreettisia asioita, joita arjessa voidaan toteuttaa, kuten "henkilöstölle järjestetään täydennyskoulutusta antirasismista ja

sukupuolisensitiivisyydestä", "leikkipisteet järjestetään uudelleen niin, että ne tukevat monipuolisia leikkejä" tai "tehdään kerran viikossa leikin ja leikkikaverin arvontaa, jotta lapset pääsevät opettelemaan toimintaa uusien kavereiden kanssa ja tutustumaan uusiin leluihin ja leikkeihin."

Toimenpiteiden on oltava varhaiskasvatuksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia. Lapsille ja heidän huoltajilleen on varattava mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimenpiteistä. Toimenpiteisiin tulee kirjata keinoja havaitun häirinnän poistamiseksi tai sen uusiutumisen estämiseksi. Kehittämistoimenpiteille laaditaan aikataulu ja vähintään yksi vastuuhenkilö. Tässä vaiheessa voi osallistaa lapsia ja huoltajia. Lapset voi ottaa mukaan esimerkiksi järjestelemään leikkipisteitä uudella tavalla ja huoltajia voi osallistaa esimerkiksi lasten myönteiseen huomioimiseen pyytämällä heiltä kehuja esimerkiksi lapsen kehujuulisteeseen.

Tässä esitetään kaikki ne toimenpiteet, joihin yksikössä on ryhdytty ja/tai aiotaan ryhtyä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi suhteessa asiakkaisiin/palveluiden käyttäjiin.

Esim. Sorrilan esiopetuksessa vältetään sukupuolijako

Lähde ja katso lisää: <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/toiminnallinen-tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnitelma>

3.2.Toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointitaulukko

Arviointi

Kun toimenpiteitä on tehty eli esimerkiksi henkilöstöä on koulutettu, leikkipisteitä muokattu, arvioidaan vaikuttivatko toimenpiteet arkeen. Mikä onnistui? Mikä tuntui vaikealta? Mitkä toimenpiteet jäivät osaksi arkea? Vaatiiko jokin toimenpide kehittämistä edelleen? Mitä konkreettisempia kehittämistoimenpiteet ovat, sitä helpompi niitä on myös arvioida.

Arvioinnissa voi käyttää apuna erilaisia havainnointimenetelmiä ja osallistaa arviointiin lapsia ja huoltajia esimerkiksi haastatteluiden avulla. Arvioinnista prosessi jatkuu uudelleen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteen selvittämiseen ja uusien kehittämistoimenpiteiden nimeämiseen.

Asiaa selkeyttämään laaditaan esiopetuksessa toimenpiteiden toteutumisen arviointitaulukko, johon merkitään tavoitteet, toimenpiteet, arviointi ja vastuuhenkilöt

Tavoite	Toimenpide	Arviointi	Vastuuhenkilö(t)

4. Suunnitelmasta ja tuloksista tiedottaminen

Yksiköt päättävät, miten suunnitelmista kerrotaan ja missä suunnitelma julkaistaan, miten siitä tiedotetaan henkilökuntaa ja huoltajia.

ESim. Tämä suunnitelma julkaistaan Wilman tiedotteena huoltajille...

5. Riskikartoitus

Yksikön tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa kuvataan taulukkomuodossa riskeittäin, mitä voi tapahtua, jos suunnitelman toimenpiteitä ei noudateta yksikössä. Tässä tulee kuvata myös se, miten riskit tunnistetaan, analysoidaan, minimoidaan ja poistetaan. Lisäksi tulee kuvata riskien seurantaprosessi.

Suunnitelman toimenpide	Riskiarvio	Miten riski tunnistetaan ja analysoidaan?	Miten riski minimoidaan ja poistetaan?

6. Lähteet

Tähän listataan kaikki suunnitelmassa käytetyt lähteet, esim. lait ja asetukset.

Esim. Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Tasa-arvo.fi. Tasa-arvovaltuutetun nettisivut.

<https://tasa-arvo.fi/oppilaitoksen-tasa-arvosuunnitelma>

Yhdenvertaisuuslaki

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Yhdenvertaisuuden arviointi. Finlex.

<https://yhdenvertaisuus.finlex.fi/yhdenvertaisuuden-arviointi/mita-arvioidaan/>

7. Liitteet

Liite 1: Käsitteiden määrittely

Esimerkkejä:

Tasa-arvo

Tasa-arvo tarkoittaa kaikkien ihmisten yhtäläistä arvoa yksilöinä. Suomessa tasa-arvolla viitataan erityisesti sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Tasa-arvolaki sisältää sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän kiellot sekä velvoitteen syrjinnän ennaltaehkäisyyn. Tasa-arvolaissa syrjintä on kielletty sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun perusteella. Laki koskee myös syrjintää, joka perustuu siihen, että henkilön fyysiset sukupuolta määrittävät ominaisuudet eivät ole yksiselitteisesti naisen tai miehen.

Tasa-arvolla tarkoitetaan kaikkien sukupuolten yhtäläisiä oikeuksia ja mahdollisuuksia sekä vallan ja resurssien tasapuolista jakautumista. Suomessa tasa-arvoilla ehkäistään sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää ja edistetään sukupuolten tasa-arvoa.

Varhaiskasvatuksessa tasa-arvo tarkoittaa sitä, että kiinnitämme huomiota siihen, että sukupuoli ei aseta lapsia tai aikuisia eriarvoiseen asemaan varhaiskasvatuksen arjessa. Sukupuolesta riippumatta lapsella on oikeus valita leikkinsä, toimintansa ja leikkikaverinsa.

Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. ([tasa-arvosanasto](#))

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan kaikkien ihmisten samanarvoisuutta riippumatta heidän iästään, kansalaisuudesta, kielestä, uskonnosta tai vakaumuksesta, mielipiteestä, vammasta, terveydentilasta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Suomessa yhdenvertaisuuslaissa edistetään yhdenvertaisuutta ja ehkäistään syrjintää perustuen näihin ihmisen ominaisuuksiin.

Varhaiskasvatuksessa yhdenvertaisuus tarkoittaa sitä, että kiinnitämme huomiota siihen, että ihmisten eri ominaisuudet, kuten ihonväri, uskonto tai terveydentila, eivät aseta lapsia tai aikuisia eriarvoiseen asemaan. Kukin lapsi ja aikuinen saa olla oma itsensä varhaiskasvatuksessa.

Syrjintä

Syrjintää on se, että ihmistä kohdellaan perusteettomasti huonommin jonkin henkilökohtaisen ominaisuuden perusteella. Yleinen syrjintäkielto on määritelty Suomen perustuslaissa (6 §). Syrjintä on kiellettyä riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen. Välttömän ja välillisen syrjinnän lisäksi lain mukaan syrjintää on häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä. ([tasa-arvosanasto](#))

Rasismi

Rasismi on ajatusmalli, jossa ihmisryhmiä määritellään alempiarvoiseksi esimerkiksi etnisen alkuperän, ihonvärin, kansalaisuuden, kulttuurin, äidinkielen tai uskonnon perusteella. Rasismi voi näyttäytyä eri yhteiskunnan alueilla yksilöiden ja ryhmien välisenä tahallisenä tai tahattomana ennakkoluuloihin ja vierauden pelkoihin perustuvana käyttäytymisenä tai yhteiskunnan rakenteissa olevina syrjivinä käytäntöinä. ([kulttuurinen maahanmuuttomoninaisuus -sanasto](#))

Antirasismi

Aktiivista ja tietoista toimintaa kaikkia rasismien muotoja vastaan. Antirasistista toimintaa on se työ, joka vähentää etnistä syrjintää, syrjivien käytäntöjen vaikutuksia ja kielteisiä ennakkoluuloja. ([kulttuurinen maahanmuuttomoninaisuus -sanasto](#)) Antirasistisen ajattelun ja toiminnan kautta pyritään tunnistamaan etuoikeuksia ja analysoidaan, kuinka ne ohjaavat omaa toimintaa. Samalla tunnistetaan ja puututaan rasismiin ja puretaan yhteiskunnassa vallitsevia rasismia tuottavia tekoja, käytänteitä ja toimintamalleja. Varhaiskasvatuksessa antirasismi voi näkyä siten, että henkilöstö koulutuu antirasismista ja perehtyy rasismien eri muotoihin, jotta voi tunnistaa ja purkaa niitä sekä omassa että koko yksikön ajattelussa ja toiminnassa. Antirasismi on jatkuva oppimisprosessi, johon tarvitaan niin tietoa, taitoa ja tunnetta. Lisäksi tarvitaan myös aikaa ja mahdollisuuksia ajatella ja toimia toisin.

Kiusaaminen

Kiusaamisella koulussa tarkoitetaan sitä, että joku oppilas joutuu jatkuvasti kiusaamisen kohteeksi. Kiusaaminen voi olla esimerkiksi tönimistä, lyömistä, haukkumista ja pilkkaamista, seurasta pois sulkemista, ilkeitä puheita – mitä tahansa sellaista, jolla pyritään vahingoittamaan tai loukkaamaan toista. Kiusaaminen on rikollista toimintaa, kun se täyttää lainsäädännössä rikokselle asetetut tunnusmerkit. Muun muassa kunnianloukkaukseen, laittomaan uhkaukseen, lievään pahoinpitelyyn ja pahoinpitelyyn liittyviä lakipykälä voidaan soveltaa kiusaamisen yhteydessä. (MLL)

Häirintä

Häirintä on yhdenvertaisuuslaissa kiellettyä syrjintää. Laissa häirintä määritellään käyttäytymisenä, jolla loukataan henkilön ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti. ([kulttuurinen maahanmuuttomoninaisuus -sanasto](#))

Sukupuolisensitiivisyys

Sukupuolisensitiivisyys ja sukupuolitietoisuus ovat rinnakkaisia käsitteitä. Ne tarkoittavat taitoa huomata sukupuolittuneita käytäntöjä ja sukupuolinormeja, jotka usein ovat tiedostamattomia. Ne ovat herkkyyttä tunnistaa yhteiskunnallisia ja kulttuurisia rakenteita, joissa sukupuoli rajoittaa lasten toimintaa ja taitoa purkaa niitä. Sukupuolesta riippumatta lapsilla on samat oikeudet, mahdollisuudet ja velvollisuudet leikkiä, osallistua ja toimia.

Varhaiskasvatuksessa sukupuolisensitiivisyys, -tietoisuus ja -vastuullisuus näkyvät silloin, kun henkilöstö osaa tarkastella sukupuolen merkitystä arjessa, pohtia omia, osin tiedostamattomiakin oletuksiaan eri sukupuolista ja kannustaa lapsia aktiivisesti monipuoliseen toimintaan. Ketkä siivoavat leikin jäljet? Eroavatko keuhut ja huomion jakautuminen sukupuolen perusteella? Puhutellaanko lapsia tietyllä äänensävyllä sukupuolesta riippuen?

Sukupuolisensitiivisyys Valkeakosken varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tarkoittaa sitä, ettei leikkiympäristöjä ja leikkejä rakenneta stereotyyppisesti perinteisten tyttö-poika –mallien mukaan, vaan että lapsi saa mahdollisuuden valita mielenkiintonsa mukaan ja kasvattajan kannustamana erilaisia rooleja leikeissä ja osallistua monipuolisesti erilaiseen tekemiseen vaihtelevissa kaverikokoonpanoissa. Tämä kaikki on hyvä tiedostaa myös lapsia pienryhmiin jaettaessa. (Valkeakosken varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelma)

Sukupuolen moninaisuus

Sukupuoli koostuu yksilöllisistä ja ainutlaatuisista piirteistä, jokaisen sukupuoli on siis moninainen. Sukupuoli on moninainen ilmiö, joka ei ole jaettavissa kahteen, toisilleen vastakkaiseen ja selvästi toisistaan erotettavaan sukupuoleen.

Varhaiskasvatuksessa sukupuolen moninaisuus voi tulla esiin esimerkiksi silloin, kun henkilöstö purkaa normeja siitä, että mielenkiinnon kohteet tai vaatteet määrittäisivät sukupuolta. Poika voi pukeutua hameeseen tai muunsukupuolinen lapsi rakastaa auto- tai rakenteluleikkejä, eivätkä nämä asiat määritä lapsen sukupuolta. Sukupuolen moninaisuudesta voi jakaa ikätasoisesti tietoa lapsille kertomalla esimerkiksi, että joillain pojilla on pimppi tai on mahdollista kasvaa aikuiseksi naiseksi, vaikka olisi syntymässä määritetty pojaksi.

Lähde sekä lisää tietoa tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvistä käsitteistä löytyy: <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kasitteet>

Lait ja pykälät tiedoksi suunnitelmien laatijoille:

Tasa-arvolaki

= Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta

1 §

Lain tarkoitus

**Tämän lain tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä tässä tarkoituksessa parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä.*

4 §

Viranomaisen velvollisuus edistää tasa-arvoa

**Viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä luoda ja vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa.*

**Erityisesti tulee muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät tasa-arvon toteutumista.*

5 §

Tasa-arvon toteuttaminen koulutuksessa, opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa

**Viranomaisten ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla sekä naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat tämän lain tarkoituksen toteutumista.*

**Varhaiskasvatuksen järjestäjien ja palveluntuottajien on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla on samat mahdollisuudet varhaiskasvatukseen ja että varhaiskasvatus tukee tämän lain tarkoituksen toteutumista.*

Yhdenvertaisuuslaki

1 §

Lain tarkoitus

**Tämän lain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa.*

5 §

Viranomaisen velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta

**Viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.*

**Viranomaisella on oltava suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.*

6 §

Koulutuksen järjestäjän velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta

**Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.*

**Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.*

**Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on varattava oppilaille ja heidän huoltajilleen sekä opiskelijoille tai heidän edustajilleen mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimenpiteistä.*

Liite 3: Työrauhan ylläpitäminen ja puuttumisen keinot Valkeakosken esiopetusyksiköissä, perusopetuksen kouluissa ja Tietotien lukiossa